

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen en opmerkingen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van Gemeenteschool nummer 1 met badhuis in Vilvoorde

Provincie: Vlaams-Brabant

Gemeente: Vilvoorde, 3de afdeling, sectie E

Objectnummer: 4.01/23088/152.1

-

Dossiernummer: 4.001/23088/110.1

Omschrijving:

Gemeenteschool nummer 1 met badhuis, Vestenstraat 14

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

01 FEB 2019

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

1. Adviezen en opmerkingen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 24 oktober 2018.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 24 oktober 2018.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 24 oktober 2018.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Vilvoorde

Het advies werd gevraagd op 24 oktober 2018.

Gemeente Vilvoorde

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht geen advies uit over deze bescherming. In uitvoering van artikel 6.1.3. van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 24 oktober 2018.

De VCOE bracht op 13 december 2018 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

De commissie wijst er met betrekking tot artikel 1 op dat de afbakening de voormalige directeurswoning, de achterin gelegen schoolvleugels, de vernieuwde oorspronkelijke toegang en de afsluitingsmuur uitsluit uit de bescherming. De commissie betreurt dat deze keuze niet verder wordt onderbouwd. De gebouwen illustreren de voorgeschiedenis van de school, maar zouden nog onvoldoende erfgoedwaarde bezitten. De commissie merkt bovendien op dat de directeurswoning nog relatief gaaf bewaard is aan het exterieur en dat het gebouw een functionele link heeft met de school. De VCOE vraagt om de bescherming van de directeurswoning nog verder te onderzoeken.

Antwoord:

De directeurswoning dateert uit de bouwfase van 1908 en kwam gelijktijdig tot stand met de achterin gelegen schoolvleugels. Ze heeft dus inderdaad een functionele link met de schoolsite. Ze vormt echter stilistisch en architecturaal geen eenheid met het schoolgebouw met badhuis naar ontwerp van Francken uit 1923-1924.

Bij de herinventarisatie van Vilvoorde in 2005 werd het gebouw wel vermeld bij de historische van de Stedelijke school De Vest (ID 70541). De focus van de inventaristekst ligt echter op het schoolgebouw met badhuis naar ontwerp van Francken. Tijdens het onderzoek in functie van bescherming, leken de erfgoedwaarden alleen al aan het exterieur onvoldoende hoog om tot verder onderzoek over te gaan en om een evaluatie in functie van bescherming te motiveren. Volgens de stedelijke jaarverslagen in 1926 werd de woning volledig geschilderd aan de buitenzijde. Het huidige uitzicht stemt aldus niet overeen met de oorspronkelijke toestand. Ook wijzen bouwplannen van 1953 op wijzigingen aan het woonhuis van het schoolhoofd, voornamelijk in het interieur. Daarnaast werd het buitenschrijnwerk van de vensters vernieuwd, waarbij de raampartijen in de rechtertravee niet de volledige vensters innemen en het uitzicht wordt verstoord. Het pand is momenteel in gebruik als conciërgewoning van de school; het interieur kon niet worden bezocht.

Niet alleen de directeurswoning onderging wijzigingen, ook de achterliggende schoolvleugels uit dezelfde bouwfase werden meermaals aangepast, uitgebreid en heringericht. Onder paragraaf 2.3 van het inhoudelijk dossier werd daarom verduidelijkt dat deze onvoldoende erfgoedwaarde bezitten om deel uit te maken van de bescherming. Ook voor het toekomstige beheer en gebruik, en de leefbaarheid van het erfgoed, is het niet wenselijk om ze op te nemen in de bescherming. Afbeelding 4 in de documentatiebijlage (5.3) bij het inhoudelijk dossier toont de oorspronkelijke toegang tot de schoolsite, ten noorden van de directeurswoning. Momenteel bevindt zich hier een recent, doorsnee hek zonder enige erfgoedwaarde. De oorspronkelijke ommuring aan weerszijden van het hek, was gelijkaardig aan de afsluitingsmuur ten zuiden van de site. Deze is momenteel nog gedeeltelijk bewaard ten zuiden, maar deels verstoord door een recentere poort.

Aangezien de bewaringstoestand en erfgoedwaarde van de oudere bouwfasen relatief laag zijn, werd beslist ze niet mee te nemen binnen de afbakening van de bescherming. De huidige toestand van deze onderdelen van de schoolsite wordt wel geregistreerd in de fotobijlage (5.2) bij het inhoudelijk dossier.

Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de architecturale, historische en technische erfgoedwaarden die de bescherming als monument onderbouwen, en beschrijft de erfgoedkenmerken en -elementen. De commissie meent dat het gebouw eveneens een culturele waarde bezit: *“ze verwijst hiervoor naar het gegeven dat het badhuis en de didactische mozaiekpanelen wijzen op een groter hygiënebewustzijn en het grote belang dat men vanuit de overheid hechtte aan hygiëne, zowel in de opvoeding van kinderen als voor het grote publiek”*.

Antwoord:

Het gebouw is inderdaad representatief voor het toenemende bewustzijn omtrent hygiëne, dat zowel zichtbaar werd in het onderwijs als in de algemene zorg vanuit de overheid omtrent hygiëne. Dit kan beschouwd worden als een getuige van een maatschappelijke ontwikkeling in het verleden en werd daarom geëvalueerd als een historische waarde. Die waarde wordt ruim gemotiveerd en beschreven, en dekt voldoende dit aspect van de erfgoedwaarden. Een bijkomende culturele waarde is dus overbodig.

De commissie ondersteunt de beheersdoelstellingen opgenomen in artikel 3, de voorschriften voor instandhouding en onderhoud uit artikel 4 en de toelatingsplichtige handelingen uit artikel 5. De commissie vindt dat de beheersdoelstellingen een duidelijk beeld geven van de toekomstvisie en vindt het positief dat er aandacht is voor de leefbaarheid en het gebruik van het gebouw. De commissie ondersteunt de visie om het gedeelte van het badhuis dat momenteel buiten gebruik is, opnieuw een functie te geven, in combinatie met instandhoudingswerken.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouder

De opmerkingen werden gevraagd op 24 oktober 2018.

De zakelijkrechthouder gaf op 26 november 2018 opmerkingen over de bescherming van het onroerend goed. De opmerkingen maken integraal deel uit van het beschermingsdossier. Omwille van privacy-redenen zijn de opmerkingen van de zakelijkrechthouder anoniem opgenomen in dit document.

Behandeling van de opmerkingen:

De zakelijkrechthouder erkent het waardevolle karakter van het schoolgebouw aan de Vestenstraat, meer bepaald omwille van het historische belang, en omwille van de architecturale kwaliteit en het herkenbare, beeldbepalende karakter van de straatgevel. Hierdoor is het gebouw in verschillende (toeristische) brochures opgenomen. Een bescherming als monument zou de uitstraling van het pand bijkomend vergroten.

Wel formuleert de zakelijkrechthouder enkele bedenkingen en bezorgdheden omtrent het toekomstig gebruik. Een bescherming mag deze immers niet in het gedrang brengen. Het blijft belangrijk dat de school haar functie kan behouden, zodat het erfgoed in die oorspronkelijke context kan worden bewaard.

1.4.1. Opmerking 1

Naar aanleiding van een aantal opmerkingen geformuleerd tijdens schoolinspecties, doet de zakelijkrechthouder momenteel inspanningen om enkele tekortkomingen weg te werken. Er wordt werk gemaakt van een globaal infrastructuurplan voor de stedelijke scholen. Een voorgesteld scenario voorziet op termijn de uitbreiding van het schoolgebouw aan de Vestenstraat. Deze uitbreiding zou een bijkomend bouwdeel van twee bouwlagen omvatten en zich situeren tegen de achtergevel van het schoolgebouw met badhuis. Zoals ook blijkt uit het beschermingsdossier is de achtergevel eerder banaal in vergelijking met de voorgevel, namelijk soberder en in het verleden al aangepast. Behoud van de gevelindeling van de achtergevel zoals geformuleerd in de beheersdoelstellingen (artikel 3, 3°) is binnen dit plan niet mogelijk.

Antwoord:

Het is inderdaad zo dat de achtergevel een beperktere architecturale waarde bezit omwille van de sobere uitwerking ervan en de aanpassingen die deze onderging. In het ministerieel besluit wordt deze gevel aldus erg beknopt beschreven. De bescherming wil de uitbreiding van het volume aan de achterzijde niet hypothekeren. Wel dient bij een eventuele uitbreiding rekening gehouden te worden met de erfgoedkenmerken en -elementen, aanwezig in het interieur van het schoolgebouw. Deze dienen immers gerespecteerd en behouden te worden. Het is dus noodzakelijk dat een eventuele nieuwbouw aan de achterzijde op een weloverwogen manier met het bestaande volume wordt verbonden, zonder een storende impact op het interieur, exterieur, de schaal en het uitzicht van het bestaande volume.

Er wordt tegemoet gekomen aan de bezorgdheid van de zakelijkrechthouder door het 3° punt van de beheersdoelstellingen onder artikel 3 te herformuleren. Hierbij zal wat betreft het exterieur de nadruk worden gelegd op de voor- en zijgevel, en niet op de achtergevel. Weloverwogen, kwalitatieve ingrepen aan de achterzijde worden aldus niet uitgesloten.

1.4.2. Opmerking 2

De badruimte op de bovenverdieping van het schoolgebouw werd in het verleden opgesplitst in twee delen om een functioneel gebruik mogelijk te maken. Het gedeelte aan de straatzijde wordt momenteel gebruikt als berging; het achterste deel als doucheruimte voor de schoolkinderen, voorzien van een verlaagd plafond. Het is niet opportuun om de scheidingsmuur opnieuw te verwijderen, aangezien de ruimte dan te groot wordt voor een (energie)efficiënt gebruik. Het lijkt de zakelijkrechthouder moeilijk om de wens uit het 5° punt van de beheersdoelstellingen (artikel 3) in het ministerieel besluit – namelijk het geven van een functie aan het deel van het badhuis dat buiten gebruik is – te verzoenen met de daar aanwezige douchecabines. Indien de douches integraal beschermd worden, dan zullen ze (voor wat betreft het gedeelte aan de straatzijde) hoogstwaarschijnlijk nooit meer als doucheruimte gebruikt worden.

Antwoord:

Het badhuis wordt beschermd in de huidige toestand. Hierdoor kan het herstel van de doucheruimte tot de oorspronkelijke omvang niet afgedwongen worden. Dit is in functie van het huidige gebruik ook zeker niet gewenst. Het 5° punt van artikel 3 in het ministerieel besluit stelt expliciet dat de leefbaarheid en het gebruik van het gebouw belangrijk zijn. Het ministerieel besluit en de daarin opgenomen beheersdoelstellingen gaan momenteel uit van een maximaal behoud van de originele douches, aangezien ze ook in hun totaliteit zijn bewaard. Deze visie leidt in het gewenste geval tot een nieuwe functie (of herstel van de oorspronkelijke functie) en de instandhouding van het gedeelte van de douches dat momenteel buiten gebruik is. Indien slechts een deel van de douches zou worden meegenomen in de bescherming worden toekomstige ontwikkelingen en mogelijkheden al in een specifieke richting gestuurd, die mogelijk niet aangepast of verzoenbaar zal zijn met het toekomstige of gewenste gebruik. De huidige opvatting van het ministerieel besluit wil dus zeker ruimte laten voor overleg tussen de verschillende instanties. Een goed gefundeerd, kwalitatief voorstel, waarbij de herkenbaarheid van de oorspronkelijke functie en van de erfgoedelementen wordt bewaard en waarbij de diverse belangen worden afgewogen, kan overwogen worden.

1.4.3. Opmerking 3

In de overdekte speelplaats is er een fragment van een windroos bewaard in de vloer. Deze windroos werd om onbekende redenen opgestuwd en in verschillende fases weggehaald. Tijdens een schoolinspectie werd een opmerking gemaakt over de oneffen staat van de vloer. De zakelijkrechthouder vreest dat een nieuwe, vlakke afwerking van de voormalige overdekte

speelplaats niet verenigbaar zal zijn met de bewaring en reconstructie van (het fragment van) de windroos, zoals wenselijk geacht volgens het 7° punt, deel c van artikel 3 in het ministerieel besluit. Ook met de functie van de ruimte als lasatelier voor de school lijkt dit niet verzoenbaar. De zakelijkrechthouder wenst aldus dat dit element uit de bescherming wordt geschrapt.

Antwoord:

Het schoolgebouw wordt beschermd in de huidige toestand. Het restant van de windroos wordt hierbij beschouwd als een erfgoedelement. Ze getuigt immers van het oorspronkelijke ontwerp van architect Francken en kan gedocumenteerd worden met een bewaard ontwerpplan. De herkenbaarheid van dit vloerontwerp is nog voldoende, ondanks de slechts gedeeltelijke gaafheid.

De beheersdoelstellingen geformuleerd onder punt 7° van artikel 3 hebben betrekking op elementen die in de huidige toestand al aangepast zijn. Herstel naar oorspronkelijk ontwerp kan dus alleen worden geuit als een wenselijk, toekomstig beheer, maar niet worden opgelegd. De beheersdoelstellingen willen uitgaan van een nog vrij in te vullen toekomstig gebruik. In sommige van die scenario's zou de windroos misschien toch opnieuw een visuele blikvanger kunnen vormen en verwijzen naar de oorspronkelijke functie, in de voor het overige grotendeels aangepaste ruimte. Ten opzichte van het huidige gebruik is reconstructie van de windroos inderdaad niet evident en zou het geen meerwaarde bieden.

Er wordt tegemoet gekomen aan de vraag van de zakelijkrechthouder tot het schrappen van deel c van het 7° punt van artikel 3 in het ministerieel besluit, en aldus de expliciete verwijzing naar de windroos in de beheersdoelstellingen. Het toekomstig gebruik van de zaal of de slechte fysieke toestand van de vloer – inclusief de windroos – kunnen in het geval van concrete plannen of voorstellen worden besproken en afgewogen.

Conclusie: de opmerkingen hebben invloed op het ministerieel besluit. Het ministerieel besluit werd als volgt aangepast:

- Het 3° punt van artikel 3 (beheersdoelstellingen) was voorheen geformuleerd als: *"met betrekking tot het exterieur van het schoolgebouw beoogt de bescherming het behoud van de buitenarchitectuur qua schaal, volumewerking, gevelopbouw, afwerking en materiaalgebruik, waarbij de architecturale eigenheid en herkenbaarheid van het ontwerp gerespecteerd dienen te worden. De achtergevel die uitkijkt op de achterliggende speelplaats is soberder van uitwerking en veruitwendigt hoofdzakelijk de interne indeling. Ingrepen aan deze zijde dienen rekening te houden met het aanwezige materiaalgebruik en de gevelindeling"*.
Rekening houdend met de opmerking van de zakelijkrechthouder wordt dit aangepast naar: *"met betrekking tot het exterieur van het schoolgebouw beoogt de bescherming het behoud van de buitenarchitectuur qua schaal, volumewerking, gevelopbouw, afwerking en materiaalgebruik, waarbij de architecturale eigenheid en herkenbaarheid van de voor- en zijgevel gerespecteerd dienen te worden. Weloverwogen ingrepen aan de achterzijde kunnen overwogen worden indien deze gebeuren met respect voor de schaal, het uitzicht en het interieur van het beschermde volume en de aanwezige erfgoedelementen"*.
- Deel c van het 7° punt van artikel 3 (beheersdoelstellingen) (*"de vloer van de overdekte speelplaats in de mate van het mogelijke wordt hersteld op basis van het restant in situ en de bewaarde ontwerptekening"*) wordt geschrapt.

1.5. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen en opmerkingen van de zakelijkrechthouder hebben geen invloed op het inhoudelijk dossier. De uitgebrachte opmerkingen van de zakelijkrechthouder hebben wel invloed op het ministerieel besluit. Het ministerieel besluit werd als volgt aangepast:

- Het 3° punt van artikel 3 (beheersdoelstellingen) werd geherformuleerd tot *"met betrekking tot het exterieur van het schoolgebouw beoogt de bescherming het behoud van de*

buitenarchitectuur qua schaal, volumewerking, gevelopbouw, afwerking en materiaalgebruik, waarbij de architecturale eigenheid en herkenbaarheid van de voor- en zijgevel gerespecteerd dienen te worden. Weloverwogen ingrepen aan de achterzijde kunnen overwogen worden indien deze gebeuren met respect voor de schaal, het uitzicht en het interieur van het beschermde volume en de aanwezige erfgoedelementen".

- Deel c van het 7° punt van artikel 3 (beheersdoelstellingen) werd geschrapt.